

Jag minns....

Varför jag släktforskar.

Det har nog flera orsaker. Jag har alltid haft stort intresse för historia i allmänhet, tack vare påverkan av mina föräldrar och mycket kunniga och inspirerande historielärare både i folkskolan och senare på folkhögskolan.

 av Anna Andersson

När man som jag, har flyttat från sin hembygd - och land, känner man sig avklippt från sina rötter. Därvid uppstod nog mitt behov av att taga reda på så mycket som möjligt om, hur det hade varit där jag kom ifrån.

Vid genomgång av min fars efterlämnade papper hittade jag en del minnesanteckningar och en del släktforskning, som min farfar (död 1919) hade gjort och det "ropade" på att kompletteras.

Just då startade Alingsås Släktforskarförening, och där kom jag med från första början. Där har jag fått stöd och inspiration, inte minst av Tor Cullbergs kurser i släktforskning och läsning av gamla handstilar. Så nu håller jag på med både min nya svenska släkt, och min egen danska, men i Danmark är det svårare, dels finns det inte så många kyrkoarkivalier som här, där finns bl.a. inga husförhörslängder, och inget är mikrofilm, så man är hänvisad till landsarkiven.

Om min uppväxt i Sönderjylland i södra Danmark.

Det var på en medelstor bondgård i en liten by, Köbenhoved, belägen ungefär mitt mellan Ribe och Kolding, som jag växte upp, och det var i en utpräglad jordbruksbygd. Eftersom jag inga syskon hade, var jag särskilt i förskoleåldern mest hänvisad till de vuxna på gården.

Mina föräldrar var relativt gamla, 55 resp. 38 år när jag föddes, och min far var ganska auktoritär, han tålde inga motsägelser. Det gav en viss distans, som tyvärr alltid bestod. Under åren uppmjukades det kanske något, men det fanns i alla fall i bakgrunden.

Jag började skolan våren 1931, när jag var sex år. Jag var mycket otålig efter att kunna läsa själv och hade förväntningar om, att det skulle gå på nå-

gon dag, men så snabbt gick det ju inte. Vi var fyra flickor och tre pojkar som började samtidigt, och jag kände endast en grannflicka, som var ett år äldre än jag. Skolformen var B-skola och det totala antalet elever låg omkring 65 barn, fördelat på tre klasser.

Skolan i Köbenhoved låg mitt i byn. Det var en låg, långsmal byggnad med årtalet 1801 inmurat på gaveln, och några större ändringar hade nog inte vidtagits sedan dess. Fast i början hade den haft halmtak, men numera var det plåttak. I den ena halvan var det två klassrum och i den andra halvan var det en lärarebostad om två rum och kök, samt tvättstuga och vedbod. I alla rummen fanns det en kakelugn, som eldades med koks och ved.

Vid skolan var en manlig lärare anställd, som fungerade som skolledare, samt en yngre lärarinna. Årskurs ett och två gick tillsammans i 1:a klassen måndag-fredag från kl. 13.00 till 16.00. Årskurs tre och fyra utgjorde 2:dra

Anna Andersson

klassen och gick måndag-fredag från kl.8.00 till 11.30, och från 13.00 till 15.00 med någon variation, samt lördag förmiddag. Årskurs fem, sex och sju utgjorde 3:de klassen, hade ungefär samma tider som 2:dra klassen.

Eftersom många av barnen behövdes hemma i jordbruket sommartid, så gjordes fler timmar på vintern. På den långa middagsrasten på en och en halv timme skulle alla, som hade mindre än två kilometer hem, och det var drygt hälften, - åka eller gå hem och äta middag, - i alla väder. Någon skolbespisning förekom inte. Denna skolform fungerade väl, och kunskapsnivån

var ganska god.

Under mina första skolår fram till 1936, förestods skolan av den duktige och energiska Peter Boesen, han var mycket liten till växten, men en mycket dominerande personlighet.

Varje skoldag inleddes med en kort morgonandakt, vi sjöng två psalmer, och läraren bad en kort bön. Tyngdpunkten i undervisningen låg på danska, skriftligt och muntligt och räkning samt Danmarks historia, biblisk historia, senare s.k. religion med läsning i Luthers katekes och utantillärning av psalmvers.

På schemat stod även teckning, lite fysik, kemi, botanik, gymnastik eller bollspel. Från årskurs tre hade vi också slöjd, textil för flickor och träslöjd för pojkar. Vidare hade vi allsång, som läraren ackompanjerade på fiol. Det var mest fosterländska sånger vi skulle lära oss.

Denna landsdel med övervägande dansk befolkning hade tillhört Tyskland fram till 1920, så alla våra föräldrar hade ju endast gått i tysk skola, och de var nu mycket angelägna, att deras barn skulle bli väl förtrogna med det danska språket och dansk kultur.

På sommaren anordnades varje år en skolresa. Den skulle helst gå till kusten, så vi fick bada i saltvatten. Oftast var målet någon plats vid Lilla Bält. Deltagare var i regel de fyra äldsta årsklasserna, och det kunde bli ca 30-35 barn plus ett antal mödrar. Det var mycket arrangerande inför en sådan resa. Det skulle ordnas hästskjuts till järnvägsstationen i Vejen, dit var det 10 km. Föräldrar och grannar till skolan fick ställa upp med det, och vagnarna var ofta vanliga arbetsvagnar med lösa brädor lagda på tvären, men det gick alltid bra. I regel var det en karavan på 5-6-åkdon

Även tågresan var spännande, knappast någon av oss hade åkt tåg en längre sträcka. Vi klarade oss naturligtvis på egen matsäck, samt glass och "sodavand" (sockerdricka) hela dagen, även om den blev lång.

Av olika orsaker kom jag inte att fortsätta till realskolan efter 4-de eller 5-te året. Så jag gick kvar mina sju år i Köbenhoved. Sommaren 1939 var jag fyra månader på ungdomsskola. Det var internat och en sorts fortsättnings-skola.

Av politiska orsaker föll valet på Nordborg Slotts Efterskole på Als. Inte av partipolitiska, men det var motsätt-

Fortsättning nästa sida

Forts. Jag minns....

ningarna mellan danskt och tyskt som spelade in. De var åter framträdande just då i slutet på 1930-talet, när Hitler orerade som värst, och de "danske" nazisterna blev därför mycket aggressiva. Skolan var lärorik och rolig, stämningen var god med duktiga ledare och ett gott kamratskap. Ön Als är mycket vacker och bördig, småskalig jämfört med min hemtrakt. Skolavslutningen var den 31 augusti 1939, dagen då 2-dra världskriget bröt ut, så det medverkade till att göra avskedet med kamrater och den vackra platsen ännu mera sorglig och dystert.

Mina föräldrar hade den sunda inställningen, att barn inte skulle stanna hemma vid, "de kunde ju bli bortskämda", och jag som enda barnet löpte särskilt stor risk för det, menade de. Man skulle ut och se nya platser och göra egna erfarenheter, i hushåll och jordbruk. Det var väl inte alltid så roligt, men det hade det goda med sig, att jag kom att mera uppskatta att komma hem både på ledig tid, samt på de perioder jag arbetade hemma.

Min ungdomstid på 1940-talet var just innan mekaniseringen av jordbruket och den därpå följande avfolkningen av landsbygden. Så det fanns alltid mycket ungdomar både anställda och hemmavarande.

I det flesta byarna var det ett mycket livligt föreningsliv, och just Köbenhoved var nog ett av de ställen, där det fungerade särskilt bra. Föreningarna, som samlade dessa unga, var bl.a. idrottsföreningen, som på somrarna ordnade fotboll för pojkar och handboll för flickor, två lag vardera, samt något lite friidrott.

Vidare var det ungdomsföreningen, som var den mest aktiva och välsedd av de äldre. Dess motto var: Vaken, kristen, sund, dansk ungdom. På deras program var föreläsningar och uppläsning, ofta av professionella skådespelare. Vidare arrangerade de amatörteater, folkdans, studiecirkel samt gymnastik. Båda föreningarna ordnade danskvällar, eller något av de olika programmen avslutades med några timmars dans. Vårt enda transportmedel var cykel, men avstånden är ju inte så stora i Danmark.

Dessa åren blev självklart mycket påverkade av världskriget och den tyska ockupationen av Danmark. I vår trakt blev vi förskonade från större förläggningar av tyska trupper, där fanns inga speciella strategiska punkter att bevaka.

Men under den sista krigsvintern blev avdelningar av ett slags civilförsvaret förlagda i vårt församlingshem, och alla våra sammankomster och allt föreningsliv avstannade. Det var äldre män från Holsten, de skulle gräva, helt utan maskiner, en s.k. pansargrav och med skyttegravar på ett visst avstånd från denna, tvärs över hela Jylland, som ju är som smalast just här.

Denna pansargrav skulle vara ca. fyra meter djup och sex meter bred vid markytan, och den kom att klyva våra ägor mitt av. Vi fick inte ha någon egen övergång. Endast en provisorisk brygga fanns i hela byn. Det blev en omväg på fyra kilometer till fälten, som låg 100 meter från gården.

Vi gjorde mycket narr av detta "försvarsverk", det kunde ju inte få någon som helst militärstrategisk betydelse. Vi fick den uppfattningen, att det var ett sätt att lugna den tyska hemmafronten, och så fick de ju mat i Danmark under tiden.

De starkt censurerade danska tidningarna gav oss en mycket begränsad uppfattning om, vad som verkligen hände, både inom och utom landet. Men tänk vilken änglavakt Danmark hade, som inte blev krigsskådeplats.

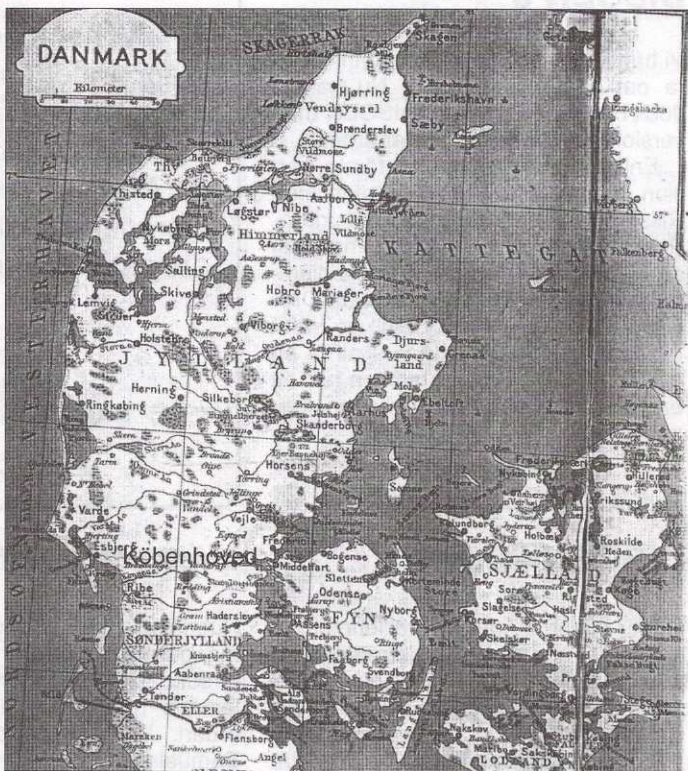
När så den tyska kapitulationen äntligen kom den 4-de maj 1945 var det en helt obeskriverlig glädje och lättnad för oss alla. Vi kunde nu åter färdas och samlas var och när vi ville. Presen var fri och ocensurerad, så vi fick reda på vad som hände i landet, och alla de förfärliga terrorhandlingar, tortyr och mord, som hade ägt rum runt om i landet under "besättelsestiden".

Det var som att man såg allt med helt nya ögon, och nu skulle vi till att ta igen allt vad vi hade gått miste om under krigstiden. Inte minst att komma ut och resa. Sverige var det förlovade landet, vi hade hört om alla, som hade fått en fristad där under kriget. Och där fanns det kläder att köpa, vi kände oss väldigt luggslitna, affärerna gapade tomma, på hyllorna arrangerades tomma kartonger mer eller mindre fantasifullt.

Så när jag genom en tidigare skolkamrat, Nils Smidt, fick erbjudande om arbete i ett hushåll i Alingsås, tyckte jag det lät spännande och slog till, och den 15 jan 1946 reste jag till Alingsås. Arbetet var hos Nils arbetsgivare Hilmer Andersson, som just hade startat F:a Kylvjänst. De hade ett stort hushåll, och hans fru arbete-

de med hemsömnad. Jag blev mycket väl mottagen på alla sätt, språksvårigheterna övervanns ganska snabbt. Familjen förstod danska bra, så jag kom snart att trivas.

Hemma bodde även sonen Olle, som arbetade på en skrädderiverkstad i staden. Det dröjde inte så länge, innan vi förstod, att vi hörde ihop, och då var det ju inte så svårt att trivas. Det blev förlovning till midsommar, och nu återstod att berätta för Far och Mor. Men till min glädje och förvåning fick jag inga förebråelser, de kom att tycka om Olle från första dagen. Jag var kvar i Alingsås till semestern, sedan var jag hemma för att hjälpa till med det som

Karta över Danmark med med Anna Anderssons födelseort Köbenhoved utmärkt.

skulle ordnas, och vi vigdes hemma i Köbenhoved den 2 maj 1947.

Vi bosatte oss i Skara, där bodde vi i 3 år, därefter 3 år i Töreboda, men 1953 flyttade vi tillbaka till Alingsås, där Olle startade eget företag, Prisma Konfektion AB för tillverkning av herrockar.

Jag har försökt att anpassa mig till det nya landet, och tror att jag har lyckats. Danmark och Sverige är ju lika på många sätt, och någon egentlig kulturkrock har det inte varit. Övergången från lantlivet till stadslivet var kanske mest kännbar. Den storslagna, vackra och lättillgängliga naturen, kan nästan verka bedövande på en dansk, som kommer från det mjuka slättlandet, men även den har medverkat till att jag har tyckt om att leva här. Att jag inte kom att längta tillbaka till Danmark, är Olles förtjänst. Han har tyckt om att komma till Sønderjylland och bli bekant med min familj och bakgrund, vi har fått många vänner där.